

Gioconda

Kui AMILCARE PONCHIELLI poleks kirjutanud ka ühtegi ooperit, oleks ta muusikaajalukku läinud kui itaalia ooperi uue suuna, verismi loojate Puccini ning Mascagni õpetaja; ent Ponchiellit tuntakse esmajärjekorras kui ühe maailma populaarsema ooperi, «Gioconda» autorit. Armastatakse korrata, et Ponchielli on läbi ja lõhki traditsionist — ühelt poolt Verdi, teiselt poolt Meyerbeeri «suure ooperi» traditsioonide jätkaja.

Ent iga heliloojat hinnatakse kõigepealt oma ajastu muusika kirevas seoses.

1876. aastal, «Gioconda» esietenduse aastal
... oli maailma muusikaelu tähtsaimaks sündmuseks Wagneri Bayreuthi teatri avamine tetroloogia «Nibelungide sõrmus» efekandmisega;
... algas Bize' ooperi «Carmen», s.t. realismi tõeline triumf Euroopa ooperilavadel;
... ja Peterburi Maria teatris mängiti juba teist hooaega Mussorgski rahvadraamat «Boris Godunov».

Tösi, Puccini, Wagner, Bizet ja Mussorgski on Ponchielliga võrreldes revolutsionäärid; sest kui jõuline ning kirglik pole ka tänavaulajafari Gioconda karakter, ei saa teda ometi võrrelda luust ja lihast Carmeniga, kangelannaga rahva hulgast. Oli vaja Mussorgski geniaalsust, et tuua rahvastseenidesse ajastu käiku määrava tõe hingust; ja Puccini inimlikust, et ooperlik afekteeritus muuta siiruseks.

Sellest kõigest hoolimata võib arvata, et «Gioconda» kütkestab veel kaua ooperisõprade meeli.

Sest niikaua kui maailmas eksisteerib ooperiteater, ei väsi inimesed imetlemast laulja häält. Vokaalkunsti kauneim saavutus — bel canto kasvatab samaaegselt nii uusi vokaliste kui ka uut publikut; ideaalses

vokaalis võib olla dramaturgia ja karakter. Ponchielli truudus itaalia meistrite lipukirjale «sempre cantare» — alati laulda — on see, mis «Giocondas» võlub; ning peale selle «Gioconda» on olnud ja jääb vokalistide meisterlikkuse tõsiseks eksamik.

NSV Liidu ooperiteatrites on «Giocondat ette kantud Leningradi Väikeses ooperiteatris (1956. a.) ja Saraatovi ooperiteatris (1958. a.).

Lühidalt Ponchielli (1. XI 1834 — 17. I 1886) elust: ta on töötanud Cremonas organistina, juhtinud Bergamo kirikukapelli ja samaaegselt õpetanud Milaano konservatooriumis. Tema töödest võiks märkida ooperid «Kihlatud», «Leedulased», «Kadunud poeg», «Valencia maur», leinamarssi «29. mai» (pühendatud A. Manzoni), hümnid «Garibaldi mälestuseks» ning kantaati «Gaetano Donizetti».

Illustratsioonideks on kasutatud Veneetsia kunstnike töid:

1. Antonio Canale — Doodži väljasõit Aadria merele (kaanel)
2. Lövi mask pealkirjaga «Salakaebused inkvisitsioonile on seadusega lubatud ja karistamatud»
3. Bernardo Belotto — «Ideaalvaade Hiiglaste trepile Doodžide palee ees»
4. Bernardo Belotto — «Giudecca Veneetsias»

TÖÖPUNALIPU
EESTI NSV
AKADEEMILINE
BALLETI-

ORDENIGA
RIIKLIK
OOPERI- JA
TEATER

„ESTONIA“

G I O C O N D A

A. Ponchielli ooper 4 vaatuses

A. Boito libreto V. Hugo draama järgi

Dirigent — ENSV teen. kunstifegelane NEEME JÄRVI

Lavastaja — ENSV teen. kunstifegelane PAUL MÄGI

Kunstnik — ELDOR RENTER

Koormeistrid — ENSV teen. kunstifegelane UNO JÄRVELA,
VENNO LAUL

Ballettmeister — ENN SUVE

Kontsertmeistrid — REET LAUL, ENSV teen. kunstnik TEKLA KOHA,
RAIVO KURSK

Lavastaja assistent — ARNE MIKK

Dekoratsioonid maalinud — FRITS MATT

Etenduse juht — AUGUST SEPP

KAASTEGEVAD:

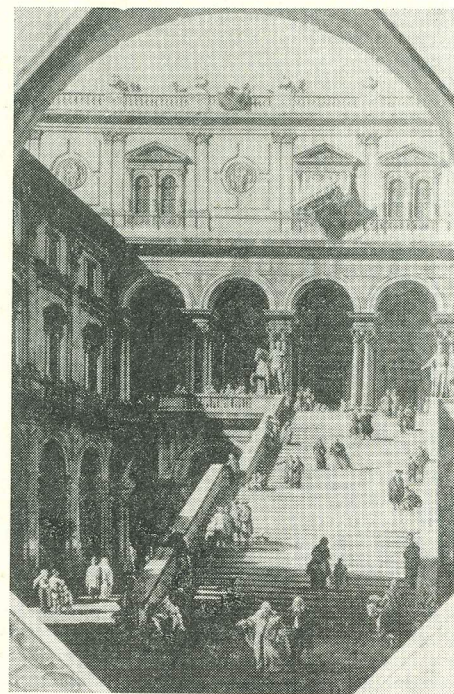
- Gioconda — TIINA JAAKSOO
ENSV teen. kunstnik AINO KÜLVAND
- Laura Adorno — ENSV teen. kunstnik LIIDIA PANOVA
ENSV teen. kunstnik URVE TAUTS
- Alvise Badoero — TEO MAISTE
MATI PALM
- Pime — EVE NEEM
LINDA TOOMSALU-KÖÖGARD
- Enzo Grimaldo — ENSV teen. kunstnik HENDRIK KRUMM
ALEKSANDER PÜVI
- Barnaba — NSV Liidu rahvakunstnik TIIT KUUSIK
NSV Liidu rahvakunstnik GEORG OTS
- Zuane — UNO KREEN
ERVIN KÄRVET
- Laulja — ARTUR LINNAMÄGI
- Isepo — ENNO EESMAA
TIIT TRALLA
- Koorisolistid: AHTI MÄNNIK, RINALD BAMBERG või
ERIVAN VEESAAR ja MATI BACHMANN või
VERNI KIRS

Orelipartii: HARDO KRIISA

Tantsude solistid:

JUTA LEHISTE või HELGA OJALO, ALEKSANDER BULDAKOV või JANIS
GARANCIS; NATALIA LUKASEVITŠ või OLGA TŠITŠEROVA, VJATŠES-
LAV MAIMUSSOV või JURI SOLOVJOV.

Ooperi tõlge — AINO OTTO

1. vaatus.

Suure Inkvisitsiooni agent Barnaba jälgib rahvahulka Doodžide palee ja Püha Markuse kirikuesisel väljakul: Suurel kanalil algab regatt. Barnaba on haaranud kirk ilusa tänavalauljari Gioconda vastu. Gioconda aga armastab kõigest hingest noort Dalmaatsia mereväeohvitseri Enzo Grimaldot.

Barnaba asub septsüüsi intriigi. Kõigepealt on tal vaja kõrvaldada Gioconda pime ema. Ta veenab gondoljeeri Zuanet, et regatil kaotas too ainult pimedat nõidumise tagajärjel. Raevunud rahvahulk on valmis naist tuleriidale saatma; Enzo ja Gioconda on võimetud pimedat kaitsma.

Pimedat päästab doodž Alvise ning ta naise Laura vahelesegamine. Pime naine kingib Laurale tänutäheks palvehelmed. Rahvas lahkub; Barnaba pole aga kaugelki alla andnud.

Enzo tundis Barnaba ära doodži käsul pagendatud aadliku, kes varem Laurat armastas. Järelikult tuleb korraldada armastajate kohtumine, ja juba samal õhtul! Nii loodab Barnaba Giocondale tõestada Enzo

truudusetust. Enzo mõistab, et Barnabal on Gioconda suhtes õelad plaanid, kuid soov Laurat näha võidab kaine mõistuse.

Barnaba dikteerib tänavakirjutaja Isepole sedeli, kus ta teatab Alvi-sele Laura reetlikkusest. Võidutsev spioon viskab sedeli pronksist lövi suhu, mis on koht sellelaadiliste kaebuste jaoks. Talle jääb märkamatuks ainult asjaolu, et Gioconda kuulis Enzo ning Barnaba kavatsustest.

2. vaatus.

Fusina laguun.

Kaluriks riietunud Barnaba luurab Enzo laeva lähedal, et jälgida oma kavatsuste täidminekut. Saabub Laura, ta on otsustanud Enzoga põgeneda.

Samal ajal, kui Enzo valmistab laeva purjetamiseks ette, jõuab kohale Gioconda. Armastatu kaotusest meeleheitel viidud, haarab Gioconda oma võistleja kohal pistoda ... ning samas märkab oma ema palvehelmeid Laura käes. Tähendab, Laura oli see, kes päästis ema elu! Gioconda käsi pistodaga langeb, ta osutab merele — sealt läheneb Alvise gondel. Gioconda annab Laurale oma gondli ja nii saadab ta oma võistleja väljaspoole hädaohtu.

Enzo süütab laeva, et mitte alistuda ülekaalukale vastasele.

3. vaatus.

1. pill. Doodži kabinet Ca d'Oros. Alvise teatab Laurale oma otsusest — truudusefu naine sureb veel enne, kui lõpeb laul ballisaalis. Pärast Alvise lahkumist siseneb Gioconda, kes vahetab mürgi unerohu vastu.

2. pill. Ballisaal Ca d'Oros. Külaliste lõbustamiseks esitatakse «Tundide tantsud». Pidustuste haripunktil lohistab Barnaba sisse pimeda, kes luges palveid surnukspeetava Laura juures. Külaliste hulgas viibiv Enzo ei tea midagi Gioconda teost, Laura kaotus vapustab teda. Raevukalt rebib ta maski näolt — nüüd ei ole enam põhjust varjata end doodži eest; kaotanud nii isamaa kui armsama, on talle üle jäänud ainult surm.

Gioconda teatab Barnabale, et on nõus saama tema omaks — aga ainult siis, kui Barnaba päästab Enzo Alvise käest. Barnaba rõõmustab Gioconda järeleandmise üle, nõudes veel pimedat pantvangiks.

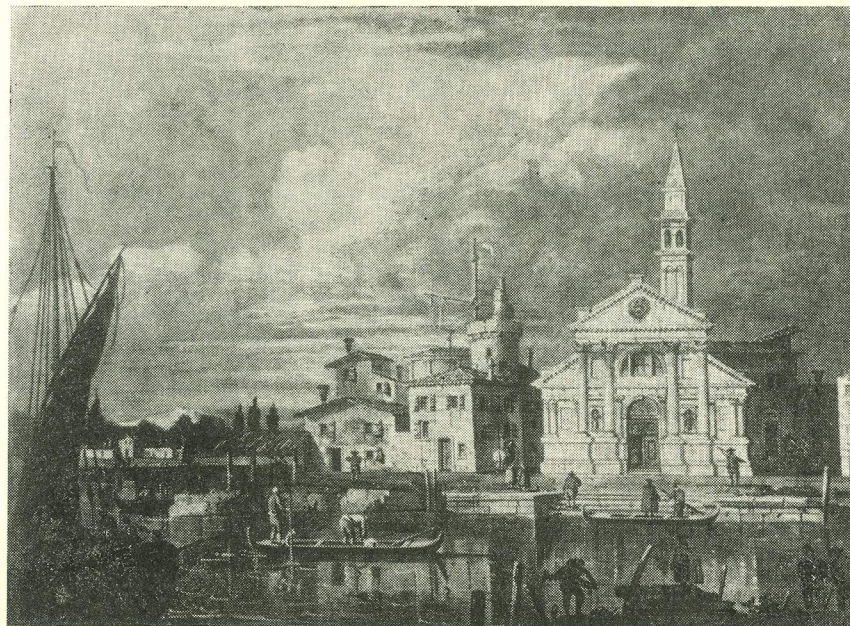
Mungad kannavad Laura katafalgil välja.

4. vaatus.

Mungarüüdega varjavad end Gioconda sõbrad — lauljad, kes toime-tavad uinuva Laura Gioconda koju, mahajäetud lossi Giudecca saarel. Gioconda otsustab nüüd ennast surmata, kuid samas meenub talle — Enzo ja Laura vajavad veel tema abi.

Tuleb Enzo, kes süüdistab Giocondat Laura laiba röövimises. Viha-hoos haarab ta pistoda, et tänavauljatori tappa — ent samas kuuleb ta ärkava Laura häält. Alles nüüd mõistab Enzo Gioconda armastuse suurust. Laura ja Enzo tänavad ning õnnistavad õilsat tütarlast. Juba ootab neid gondel, mis armastajad Veneetsiast kaugele viib.

Vaevalt on Gioconda jäänud üksi, kui Barnaba saabub oma tasu nõudma. Gioconda torkab pistoda endale rindu. Oma plaanide nurjumist taipav Barnaba teatab kättemaksuhimuliselt, et ta on pimedat tapnud — kuid Gioconda ei kuule enam neid sõnu.

1 акт.

Агент Великой Инквизиции Барнаба следит за народом на площади перед Дворцом Дожей и собором Св. Марка: на Большом канале начинается регата. Барнаба охвачен страстью к красивой уличной певице Джиоконде; но Джиоконда любит молодого Далматинского офицера флота, Энцо Гримальдо.

Барнаба замышляет план интриги. Сначала нужно убрать слепую мать Джиоконды; поэтому он уверяет гондольера Зуане в том, что тот проиграл на регате из-за колдовства слепой. Разъяренная толпа готова сжечь женщину на костре; Энцо и Джиоконда бессильны защитить слепую.

Ее спасает лишь вмешательство дожа Альвизе Бадозеро и его жены Лауры. Слепая дарит Лауре четки. Толпа гасходится, но Барнаба еще не сдался.

В Энцо он узнал дворянина, полюбившего когда-то Лауру и изгнанного по приказу дожа из Венеции. Значит, надо чтобы влюбленные встретились в эту ночь! Тогда Барнаба сможет доказать Джиоконде неверность Энцо. Энцо догадывается, что у Барнаба злые намерения в отношении Джиоконды, но его страсть к Лауре побеждает благоразумие.

Барнаба диктует писцу Изепо письмо, где сообщает Альвизе о неверности жены. Ликующий шпион бросает записку в пасть бронзового льва, являющуюся местом для подобных доносов. Шпион не заметил только одного, что Джиоконда случайно подслушала его переговоры с Энцо.

2 акт.

Лагуна Фузина. Барнаба, переодетый рыбаком, ждет осуществления своего замысла. Появляется Лаура, она готова бежать с Энцо.

Энцо готовит судно к отплытию. Но прибегает Джиоконда. В отчаянии, боясь потерять любимого, она выхватывает кинжал, чтобы убить соперницу, но вдруг замечает четки матери у Лауры. Значит, это она спасла мать! Благодарность побеждает в Джиоконде чувство ненависти. Она указывает на море, где приближается гондола Альвизе. Джиоконда ведет Лауру в свою гондолу и тем самым спасает соперницу от опасности.

Энцо сжигает судно, чтобы оно не досталось сильному противнику.

3 акт.

1 картина — кабинет Альвизе в дворце Кадоро. Альвизе сообщает Лауре свое решение — неверная жена должна принять смертельный яд раньше, чем кончится песня в соседнем зале. После ухода Альвизе Джиоконда подменяет яд снотворным.

2 картина — бал во дворце Кадоро. Исполняются «Танцы часов». В разгаре праздника Барнаба вталкивает слепую, которую он обнаружил молящейся у катафалка Лауры. Ужас охватывает всех. Энцо потрясен смертью Лауры. Он яростно срывает маску с лица — теперь ему уже нечего скрываться от дождя. Потеряв родину и возлюбленную, он жаждет только смерти.

Джиоконда заявляет Барнабе, что готова его полюбить, если только он спасет Энцо от Альвизе. Барнаба соглашается, но требует в залог слепую.

Монахи уносят катафалк со спящей Лаурой.

IV акт.

Под видом монахов скрывались певцы — друзья Джиоконды. Они уносят Лауру на остров Джудекка, к Джиоконде. Джиоконда решает покончить с собой — но во-время вспоминает, что Энцо и Лаура еще нуждаются в ее помощи.

Приходит Энцо и обвиняет Джиоконду в похищении тела Лауры. От ярости он готов убить девушку, но вдруг слышит голос разбуженной Лауры. Возлюбленные снова вместе, они благодарят великодушную Джиоконду. Уже ждет их гондола, Энцо и Лаура отправляются в путь, подальше от Венеции.

Джиоконда остается одна. Приходит Барнаба за своей платой. Джиоконда внизает себе в грудь кинжал. Видя, что его планы рухнули, Барнаба злобно кричит, что он убил слепую, но Джиоконда не слышит — она уже мертва.

